

Krzysztof Winkler: Współpraca Stanów Zjednoczonych i Japonii w przestrzeni kosmicznej

Japońska agencja kosmiczna (JAXA) współpracuje z NASA od 1969 r., kiedy Stany Zjednoczone i Japonia wydały wspólny komunikat o współpracy w kosmosie. Od tego czasu oba kraje aktywnie współpracują przy programach pokojowego wykorzystania przestrzeni kosmicznej, m. in. japońscy astronauta brali udział w misjach amerykańskich wahadłowców. W 2024 r. agencje te podpisały porozumienie o eksploracji Księżyca. W 2020 r. Japonia została jednym z fundatorów Porozumienia Artemis, którego celem jest eksploracja Księżyca, Marsa i pasa asteroid – pisze Krzysztof Winkler w „Teologii Politycznej Co Tydzień”: „Kosmiczne (dys)harmonie”.

Stany Zjednoczone i Japonia od zakończenia II wojny światowej współpracują ze sobą na różnych polach. W 1960 r. podpisały traktat o bezpieczeństwie będący podstawą współpracy wojskowej między nimi. Obok obszaru bezpieczeństwa także pokojowe wykorzystanie kosmosu jest jednym z ważniejszych obszarów ich współpracy. Do 2008 r. aktywność Japonii w tej przestrzeni kosmicznej koncentrowała się na pokojowym jej wykorzystaniu. Uchwalone w tym roku Podstawowe Prawo Kosmiczne (Base Security Law) stworzyło podstawy prawne do działań w zakresie obronności dla sił samoobrony Japonii. Od tego momentu współpraca amerykańsko-japońska zaczęła nabierać przyspieszenia również w zakresie wojskowego wykorzystania kosmosu.

Japońska agencja kosmiczna (JAXA) współpracuje z NASA od 1969 r., kiedy Stany Zjednoczone i Japonia wydały wspólny komunikat o współpracy w kosmosie. Od tego czasu oba kraje aktywnie współpracują przy programach pokojowego wykorzystania przestrzeni kosmicznej, m. in. japońscy astronauta brali udział w misjach amerykańskich wahadłowców. W 2024 r. agencje te podpisały porozumienie o eksploracji Księżyca. W 2020 r. Japonia została jednym z fundatorów Porozumienia Artemis, którego celem jest eksploracji Księżyca, Marsa i pasa asteroid. Toyota ma opracować w ramach tego projektu łazik księżycowy zdolny do zapewnienia zdolności do poruszania się do 30 dni z dala od bazy w celu prowadzenia badań i obserwacji. W 2021 r. USA i Japonia sformalizowały współpracę w projekcie Gateway zakładającego zbudowanie stacji na orbicie księżycowej wspierającej długotrwałą obecność człowieka na Księżycu. Jednak do 2008 r. Japończycy skupiali się na kosmicznych technologiach cywilnych lub podwójnego przeznaczenia. Zgodnie z pacyfistyczną konstytucją przyjętą po wojnie. Stąd współpraca w wielostronnym formacie przy Międzynarodowej Stacji Kosmicznej czy dwustronna przy systemach pozycjonowania satelitarne, jak amerykański GPS i japoński QZSS stanowiące uzupełnienie dla siebie, w japońskim systemie Amerykanie zainstalowali swoje sensory o przeznaczeniu wojskowym. Japończycy biorą też udział w misjach wykonywanych przez firmę SpaceX.

Obecnie japońskie ministerstwo obrony i firmy jak Mitsubishi Heavy Industries są zaangażowane w programy militarne w kosmosie. Statut JAXA zmieniono w 2012 r. dając tej agencji podstawy prawne angażowania się w projekty militarne w kosmosie. Ramy współpracy USA i Japonii w kosmosie tworzy seria formatów jak stały komitet konsultacyjny obu tych państw, czy japońsko-amerykański

kompleksowy dialog o kosmosie (od 2013 r.). Stany Zjednoczone i Japonia współpracują też w ramach szerszych formatów jak powołany w 2011 r. Dialog o Bezpieczeństwie w Kosmosie z udziałem tych państw i Australii czy w Grupie Roboczej ds. Kosmosu QUAD. Członkowie dialogu bezpieczeństwa Stany Zjednoczone, Indie, Japonia i Australia, współpracują ze sobą w formatach dwustronnych przy realizacji projektów związanych z przestrzenią kosmiczną. Od 2018 r. siły japońskie biorą udział w kosmicznej grze wojennej Shriever oraz biorą udział w Wielonarodowym Biurze Współpracy Kosmicznej w bazie Vandenberg (opracowuje ono taktykę, techniki i procedury wspólnego działania w kosmosie). W 2023 r., wobec narastającej rywalizacji USA i Japonii z Chinami artykuł V traktatu o bezpieczeństwie z 1960 r. rozszerzono o obszar przestrzeni kosmicznej, w której Chińczycy także prowadzą ożywione działania, jak np. wysyłając misje na księżyc.

USA i Japonia dysponują siłami kosmicznymi w postaci Sił Kosmicznych USA (powołanych jako osobny rodzaj amerykańskich sił zbrojnych w 2019 r.) i japońskiego Dywizjonu Operacji Kosmicznych (utworzonego w 2020 r.) w ramach sił powietrznych samoobrony. Na polu militarnym rozwijane są zdolności do uzyskiwania świadomości sytuacyjnej w kosmosie na wypadek katastrof naturalnych czy wrogich działań. Japońskie firmy dopiero wchodzi w obszar wojskowej aktywności w kosmosie, ich amerykańscy partnerzy będą dostarczycielami know-how potrzebnego do efektywnego tworzenia pojazdów i sprzętu w tego typu produkcji. Z drugiej strony dzięki systemom podwójnego zastosowania japoński przemysł może dostarczyć sprzęt potrzebny do misji RPO (spotkanie i zbliżenie dwóch obiektów w kosmosie na określony czas). Tego typu pojazdy mogą służyć do naprawy lub ściągania uszkodzonych satelitów ale też uszkadzać wrogie pojazdy. Ważnym obszarem współpracy amerykańsko-japońskiej jest tworzenie systemów antysatelitarnych

(ASAT). Jest to reakcja na coraz większą grupę państw, jak Chiny, Indie czy Rosja, które przeprowadziły udane próby tego rodzaju broni. Japończycy wobec rozbudowywania własnych sił raketowych będą potrzebowali kompetencji w zakresie opracowywania danych zwiadu satelitarne i wykorzystywania tegoż do namierzania i celowania swoich pocisków. Uzyskanie kompetencji w tym zakresie przez japońskie siły samoobrony staje się kolejnym polem współpracy między USA i Japonią w przestrzeni kosmicznej.

W 2014 r. rząd japoński zniósł zakaz eksportu broni. W 2022 r. rząd podjął decyzję o stopniowym zwiększaniu do 2027 r. poziomu wydatków na obronność z 1% do 2% PKB. Działania te podjęto w odpowiedzi na coraz bardziej niestabilną sytuację międzynarodową, zwłaszcza rosyjską eskalację wojny na Ukrainie oraz rosnącemu napięciu w relacjach Japonii z Chinami i Koreą Płn. Towarzyszy temu rozwój systemów militarnych w kosmosie. Dotyczy to już nie tylko zwiadu, wczesnego ostrzegania czy naprowadzania na cele na ziemi ale też uzyskania zdolności do prowadzenia aktywnych działań w przestrzeni kosmicznej. Z tego powodu i coraz większych chińskich ambicji eksploracji kosmosu Stany Zjednoczone i Japonia zacieśniają współpracę w domenie kosmicznej. Łączy ona pokojową eksplorację kosmosu z uzyskaniem zdolności do przeciwstawienia się wrogim działaniom w tej nowej domenie prowadzenia działań zbrojnych.

Krzysztof Winkler

*Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury*

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
